

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۳

پدیدار نگاری توسعه اقتصاد مقاومتی بر مبنای خلاقیت مدیران دولتی (تجارب زیسته مدیران اجرایی)

مهدی اسلام‌پناه^۱

چکیده

هدف: خشونت یکی از آسیب‌های عمده در جهان امروز است که معمولاً توسط کنشگران فردی یا جمعی، علیه خود (خودکشی یا خودآزاری) یا علیه دیگری (دیگرکشی یا دیگر آزاری) اعمال می‌شود. هدف از پژوهش حاضر نگاهی نو به پدیده پرخاشگری جوانان و نوجوانان بر اساس ویژگی‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی است.

روش: پژوهش حاضر از حیث رویکرد کمی و از نظر استراتژی، توصیفی-پیمایشی است. همچنین از منظر مخاطب شناسی، کاربردی و از لحاظ جمع‌آوری داده پژوهشی میدانی است. روش نمونه‌گیری نیز خوشه‌ای چندمرحله‌ای تصادفی و ابزار گردآوری داده‌ها نیز پرسشنامه محقق ساخته ۲۸ سؤالی شامل سه مؤلفه فردی با ۱۲ سؤال، مؤلفه خانوادگی با ۸ سؤال و مؤلفه اجتماعی با ۸ سؤال استفاده شد. روایی و پایایی پرسشنامه‌ها به ترتیب از طریق روایی صوری و آلفای کرونباخ و پایایی از روش اعتبار محتوا تأیید شد. جامعه آماری شامل جوانان پسر ۱۸-۲۵ ساله شهر شهرکرد است و حجم نمونه تعداد ۱۲۰ نفر از جوانان پیش گفته بود.

یافته‌ها: با توجه به نتایج به دست آمده و تحلیل‌های صورت گرفته مقدار آماره T به دست آمده برای ویژگی‌های فردی برابر ۲۱/۸۹۷، برای ویژگی‌های خانوادگی برابر ۱۵/۸۹۵ و برای ویژگی‌های اجتماعی برابر ۱۶/۴۸۴ است به گونه‌ای که این مقدار در همه موارد بزرگ‌تر از ۱/۹۶ است.

نتیجه‌گیری: با بررسی‌های صورت گرفته، نتایج حاصله از تحقیق حاضر بیان می‌دارد که تمایل به پرخاشگری بر اساس ویژگی‌های فردی شامل مهارت‌های ارتباط مؤثر (مدیریت هیجان، کنترل خشم، حل مسئله و...) و بر اساس ویژگی‌های خانوادگی شامل نحوه تربیت فرزندان، خشونت والدین، خانواده ناباب و بر اساس ویژگی‌های اجتماعی شامل آسیب‌های اجتماعی است و برای مهار خشونت جوانان بایستی برای هر کدام از ویژگی‌های ذکر شده پیشنهادهای کاربردی ارائه شده، اجرائی شود.

کلیدواژه‌ها: اقتصاد مقاومتی، خلاقیت، مدیران اجرایی، پدیدار نگاری.

۱. استادیار گروه مدیریت صنعتی دانشکده مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی تهران ایران،

رئیس سازمان ملی استاندارد ایران E-mail: eslampanah@inso.gov.ir

بیشگفتار

هر کشوری که علم استکبارستیزی را برپا کند، نیازمند الگوهایی بومی و خودساخته در زمینه‌های مختلف اداره کشور است (جلیلی، ۱۳۹۴). یکی از این عرصه‌ها که خصوصاً در سال‌های اخیر با تهاجمات گسترده همراه بوده است، عرصه اقتصادی است؛ بنابراین خود انقلاب اسلامی مکلف به نوآوری و نظریه‌پردازی و الگوسازی در عرصه‌های جدید اقتصادی است. اقتصاد مقاومتی یکی از مفاهیم مهم عرصه اقتصاد کشور است که به لطف بیانات مقام معظم رهبری در شهریور سال ۱۳۸۹ برای اولین بار وارد حوزه سیاست‌گذاری کشوری در سطح کلان و به‌ویژه در حوزه اقتصاد کشور گردید.

اقتصاد مقاومتی، نمود جدیدی از اقتصاد است که معمولاً در رویارویی و تقابل با اقتصاد وابسته و مصرف‌کننده یک کشور قرار می‌گیرد که منفعل نیست و در مقابل اهداف اقتصادی سلطه، ایستادگی نموده و سعی در تغییر ساختارهای اقتصادی موجود و بومی‌سازی آن بر اساس جهان‌بینی و اهداف دارد (نریمانی و همکاران، ۱۳۹۸). به بیانی دیگر اقتصاد مقاومتی مفهومی است که در پی مقاوم‌سازی، بحران‌زدایی و ترمیم ساختارها و نهادهای فرسوده و ناکارآمد موجود اقتصادی مطرح می‌شود که قطعاً باور و مشارکت همگانی و اعمال مدیریت‌های عقلایی و مدیرانه، پیش شرط و الزام چنین موضوعی است. اقتصاد مقاومتی کاهش وابستگی‌ها و تأکید روی مزیت‌های تولید داخلی و تلاش برای خوداتکایی است.

با مطالعه سیر روند اقتصادی کشور در چهار دهه گذشته توجه و به کارگیری اقتصاد مقاومتی هر روز بیشتر از گذشته نمود پیدا نموده است. روند اجرای تحریم‌های ظالمانه در کشورمان، سیاست‌گذاران حوزه اقتصاد کشور را به لزوم اجرای دقیق‌تر و گسترده‌تر این شکل از مدیریت اقتصاد نموده است. تحریم ابزار تنبیهی است که در سیاست خارجی مورداستفاده قرار می‌گیرد (معلمی، ۱۴۰۰). هدف از تحریم، فشار بر کشور هدف برای تغییر رفتار است.

این تغییر رفتار می‌تواند تغییر رفتار سیاسی یا تغییر سیاست‌های اقتصادی باشد. تحریم اقتصادی همواره یکی از ابزارهای فشار و اجبار در پیشبرد اهداف سیاست خارجی کشورها در سطح بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است.

شناسایی چالش‌ها و نقاط ضعف کشور در اقتصاد مقاومتی و تبدیل آن به نقاط قوت، یکی از الزامات کشور در رسیدن به جایگاه واقعی خویش در عرصه جهانی است که برای تحقق آن باید همکاری نزدیکی میان دولت و مراکز پژوهشی و دانشگاه‌ها صورت گیرد. مهندسی مجدد ساختارهای اقتصاد مقاومتی و انتخاب و پرورش نیروی مدیریتی کشور در عرصه اقتصاد و صنعت بر اساس الزامات مورد نیاز کشور در مقابله با چالش‌های جهانی در زمینه اقتصاد و توجه به یافته‌های جدید علمی در این زمینه ضروری و پراهمیت می‌نماید (طهماسبی، ۱۳۹۵).

از طرفی نیز ارتقای بهره‌وری و کیفیت مطلوب اقتصادی به وجود نیروی خلاق، اثربخش، هوشمند و متعهد ارتباط نزدیک دارد. به همین سبب در دنیای کنونی، ثروت ملل را تنها متشکل از ثروت‌های طبیعی و فیزیکی نمی‌دانند؛ بلکه عمدتاً سرمایه‌های انسانی رکن اصلی سرمایه در هر کشور محسوب می‌گردد (دیسلیر^۱، ۲۰۲۰). ارتقاء کیفیت بهره‌وری سازمانی تا حدود زیادی از سطح مدیریت شروع می‌شود. موفقیت یا شکست برنامه‌های بهره‌وری به میزان خلاقیت و مهم‌تر از همه، اقدام عملی مدیران بستگی دارد (یونس زاده، ۱۳۹۸)؛ و همچنین مقوله مدیریت و نحوه اداره امور نقش مضاعف و بسیار مهمی را در ارتقای و توسعه اقتصاد مقاومتی ایفا می‌کند؛ بنابراین می‌توان میان میزان خلاقیت مدیران و سبک رهبری و کنترل چالش‌های پیش رو رابطه‌ای را جستجو کرد (خارکن و همکاران، ۱۴۰۰).

بر این اساس عنصر خلاقیت یکی از عناصر ضروری و قابل توجه در مواجهه با چالش‌های روزمره زندگی بشری است. یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که خلاقیت یکی از قابلیت‌های کلیدی و از عوامل دست‌یابی به منابع اقتصادی (پارنومو^۲، ۲۰۲۱) و درک پیچیدگی‌های

^۱ Desseler

^۲ Purnomo

تحولات فردی و اجتماعی است (وایز^۱، ۲۰۱۸). به طوری که امروزه جوامع بشری به دلیل تحلیل منابع طبیعی، وابستگی متقابل اقتصادی میان کشورها و سرعت فزاینده‌ی تغییرات نیاز به پرورش خلاقیت به‌ویژه در سطح مدیریتی سازمان‌ها را بیشتر احساس می‌کنند (راهی و همکاران^۲، ۲۰۱۹). توانایی ارائه‌ی دیدگاه‌های نوین، تولید ایده‌های بدیع و معنادار، طرح سؤالات جدید و تکمیل مسائل ناقص تعریف‌شده از جمله عوامل مورد اتفاق در تعاریف مختلفی است که از خلاقیت صورت گرفته است (پارنومو، ۲۰۲۱). در واقع درباره نقش تفکرات خلاقانه مدیران در مواجهه با چالش‌ها و مشکلات سازمانی اغلب پژوهشگران اتفاق نظر دارند.

مطالعه پژوهش‌های مرتبط با مفهوم اقتصاد مقاومتی در منابع اطلاعاتی رسمی کشورمان نشان می‌دهد که این حوزه در دو دهه اخیر مورد توجه پژوهشگران بوده است. با جمع‌آوری و دسته‌بندی این پژوهش‌ها می‌توان گفت که غالب پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه را می‌توان به سه دسته تقسیم‌بندی نمود. دسته‌ای از این پژوهش‌ها مانند پژوهش خارکن (۱۴۰۰)، طهماسبی (۱۳۹۵) و معلمی (۱۳۹۹)، به تبیین و تشریح ماهیت اقتصاد مقاومتی از جنبه‌های مورد پژوهش خویش پرداخته‌اند. دسته دوم پژوهش‌های مرتبط با اقتصاد مقاومتی بیشتر به ارتباط این مفهوم با مفاهیم دینی و اعتقادی و تشریح ضرورت حرکت به سمت اقتصاد مقاومتی با تکیه بر دلایل و پشتوانه‌های دینی پرداخته‌اند از این دسته از پژوهش‌ها می‌توان به پژوهش براری و همکاران (۱۳۹۲)، حمیدی فر (۱۳۹۵) و مینویی (۱۳۹۹) اشاره نمود. دسته سوم پژوهش‌ها با تمرکز بر حوزه‌های مختلف مدیریتی و خدماتی کشور مانند سازمان‌ها و مؤسسات دولتی به تحلیل روش اجرای اقتصاد مقاومتی در سازمان‌های مذکور پرداخته‌اند. به‌عنوان مثال نریمانی (۱۳۹۴) به تأثیرات مثبت و چالش‌های پیش روی حرکت به سمت اقتصاد مقاومتی در حوزه صنعت پرداخته است؛ و یا رشیدی و همکاران (۱۳۹۲)،

¹ vaeizi

² rahe, et al

چگونگی توسعه اقتصاد مقاومت در بخش کشاورزی و کنترل صادرات و واردات محصولات کشاورزی پرداخته است.

بر این اساس و با در نظر گرفتن موضوعات و نتایج پژوهش‌های یافته شده در حوزه اقتصاد مقاومتی، می‌توان گفت بررسی ابعاد روان‌شناختی این مفهوم در جهت ارتقاء اعتقاد درونی مدیران اجرایی کشورمان به توسعه و تأثیرگذاری این شیوه از مدیریت اقتصادی کشور پژوهش‌های خیلی اندکی صورت گرفته است. پژوهش حاضر با درک این خلأ پژوهشی سعی دارد یکی از ویژگی‌های روان‌شناختی انسانی را که می‌تواند به تصمیم‌گیری مدیران در شرایط سخت و بحرانی کمک نماید در ارتباط با اقتصاد مقاومتی مورد کنکاش قرار دهد.

یادآوری می‌شود که در این پژوهش منظور از سیالیت تعداد پاسخ‌های مختلفی است که مصاحبه‌شونده به یک چالش می‌دهد؛ به عبارت دیگر سیالیت به مقدار ایده‌هایی که ذهن می‌تواند از نظر کمی تولید کند، مربوط است که همان کمیت پاسخ‌های فرد به یک مسئله مرتبط است. منظور از بعد ابتکار در خلاقیت، توانایی تفکر با شیوه‌ی غیرمتداول و خلاف عادت رایج است، اصالت ابتکار مبتنی بر ارائه جواب‌های غیرمعمول، تعجب‌آور و زیرکانه به مسائل است. منظور از انعطاف‌پذیری، یعنی توانایی تغییر در شرایط عادی برای رسیدن به سازگاری سازمان مورد تصدی با وضعیت موجود؛ و در پایان منظور از واژه بسط، توانایی مصاحبه‌شونده برای توجه به جزئیات در حین تشریح یک فعالیت و یا راه‌حل است.

بر این اساس پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخی مناسب برای این سؤال است که: هر کدام از ابعاد خلاقیت (سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری) برای غلبه بر کدام‌یک از چالش‌های توسعه اقتصاد مقاومتی در کشورمان می‌توانند کارایی داشته باشند؟

روش پژوهش

از نظر روش‌شناسی، روش این پژوهش کیفی و از راهبرد پدیدارشناسی برای کشف تجارب زیسته جامعه نمونه مورد پژوهش استفاده شده است. جامعه پژوهش شامل کلیه مدیران اجرایی

در سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی هستند که حداقل سه سال سابقه کار اجرایی از زمان ابلاغ اجرای اقتصاد مقاومتی توسط رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) می‌باشند. انتخاب نمونه پژوهش با روش انتخاب هدفمند شروع گردید و ضمن شناسایی نمونه‌های اولیه با روش گلوله برفی تا اشباع نظری داده ادامه پیدا نمود که فرایند جمع‌آوری داده در مصاحبه شماره ۱۸ به علت تکرار مطالب و اشباع داده‌ها متوقف گردید. در واقع فرایند جمع‌آوری داده تا اطمینان از نبود داده جدید و رسیدن به اشباع ادامه پیدا نموده است. در جدول ۱ مشخصات نمونه پژوهش آورده شده است.

جدول ۱. مشخصات نمونه پژوهش با ذکر محل و سابقه مدیریت اجرایی

ردیف	رشته تحصیلی	محل کار	سابقه مدیریت اجرایی از زمان اجرای اقتصاد مقاومتی
۱	مدیریت فناوری و نوآوری	سازمان ملی استاندارد	۸
۲	مدیریت - پویاشناسی سیستم‌ها	دانشگاه	۵
۳	مهندسی صنایع	شرکت نساجی	۱۰
۴	فلسفه	وزارت آموزش عالی	۱۱
۵	مدیریت بازرگانی	جهاد کشاورزی	۳
۶	اقتصاد اسلامی، اقتصاد پولی	ایمیدرو	۵
۷	سیاست علم و فناوری	دانشگاه	۴
۸	مدیریت - رفتار سازمانی	وزارت نیرو	۴
۹	اقتصاد کلان و اقتصاد پولی و مالی	سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران	۸
۱۰	علوم سیاسی	ایران‌خودرو	۷
۱۱	مدیریت صنعتی	شرکت توانیر	۹
۱۲	شیمی آلی	سازمان ملی استاندارد	۱۰
۱۳	صنایع غذایی	سازمان تأمین اجتماعی	۱۰
۱۴	اقتصاد بازرگانی	جهاد کشاورزی	۷
۱۵	مدیریت راهبردی	شهرداری	۹
۱۶	علوم تربیتی، مدیریت آموزش عالی	پارک علم و فناوری	۵
۱۷	اقتصاد کلان، اقتصادسنجی، اقتصاد بین‌الملل	بانک ملی	۵

برای جمع آوری داده موردنیاز از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده گردید. ماهیت سؤالات مصاحبه به صورتی بود که مصاحبه‌شونده را به سمت بازنمایی تجارب شخصی هنگام مواجه با چالش‌های اجرای مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی هدایت می‌نمود. برای اعتباربخشی به مفاهیم ساخته‌شده و مقولات کشف‌شده از روش پایای بین دو کدگذار استفاده گردید. برای این منظور از یک همکار که در زمینه پژوهش دارای تخصص و تجربه بود خواسته شد که با مطالعه فایل مصاحبه‌های پیاده‌سازی شده (۳ مصاحبه به صورت تصادفی)، مفاهیم لازم را استخراج نماید؛ و سپس با تطابق مفاهیم ایجادشده ایشان با مفاهیم ایجادشده توسط پژوهشگر درصد توافق و عدم توافق محاسبه و مفاهیم استخراج‌شده بازنگری و اصلاح شدند.

جدول شماره ۲. محاسبه درصد پایایی بین دو کدگذار در کدگذاری مصاحبه‌ها

شماره مصاحبه	کل مفاهیم	مفاهیم موردتوافق	مفاهیم عدم توافق	پایایی بین دو کدگذار
۴	۴۶	۱۷	۱۲	۷۳٪
۱۰	۲۳	۹	۵	۷۸٪
۲	۱۸	۷	۴	۸۰٪
جمع	۸۷	۳۳	۲۱	۷۶٪

همان‌گونه که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود، تعداد کل کدهایی که پژوهشگر و همکار وی ثبت نموده‌اند برابر ۸۷، تعداد کل توافقات بین این کدها ۳۳ و تعداد کل عدم توافقات بین کدها برابر ۲۱ است. پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه‌های انجام‌گرفته در این پژوهش با استفاده از فرمول برابر ۷۶٪ در مجموع است (تعداد کل توافقات ضرب در ۲ و عدد حاصل را تقسیم بر تعداد عدم توافق نموده و حاصل را به صورت درصد بیان می‌نماییم).

با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است، می‌توان گفت که درصد پایایی بین کدگذاران در این پژوهش مورد تأیید است.

یافته‌های پژوهش

برای تحلیل داده‌ها بعد از پیاده‌سازی مشاهدات و مصاحبه‌ها از الگوی کدگذاری کیفی کراسول استفاده گردید. کراسول (۲۰۱۲)، معتقد است برای تحلیل داده‌های مبتنی بر استراتژی طرح پدیدارشناسی هرمنوتیک محقق با رفت و برگشت‌های متوالی بین سؤالات پژوهش و فایل مصاحبه‌های مشارکت‌کنندگان، به استخراج نشانه‌های گفتاری مرتبط یا پاسخ سؤال پژوهش می‌پردازد سؤالات مصاحبه به صورتی طرح‌ریزی شدند که مصاحبه‌شونده در ضمن پاسخ به سؤالات تجارب زیسته خویش را در هنگام برخورد با مشکلات و موانع اجرایی اصول اقتصاد مقاومتی در سازمان و یا موسسه محل کار بیان و در هنگام تحلیل داده جمع‌آوری شده محقق راه‌حل به کار گرفته شده را در یکی از چهار مقوله اصلی خلاقیت (سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری)، جای‌گذاری می‌نمود. برای سهولت در کدگذاری‌ها و مقوله‌بندی‌ها، تمامی نشانه‌های گفتاری حاصل از مصاحبه‌ها در نرم‌افزار ماکس کیودا ۱۰ جاسازی شدند و فرایند تحلیل داده‌ها با استفاده از این نرم‌افزار انجام گردید. شواهد گفتاری و مفاهیم حاصل از آن‌ها در مرحله اول و دوم کدگذاری مشخص شدند. برای مثال مشارکت‌کننده شماره ۷ در حین بیان نمود:

«خدمت شما عرض کنم مدیریت علم مبارزه بر چالش‌هاست یک روز صبح بلند میشی و می‌بینی که وجود یک سیاست حمایتی و یا یک تعرفه ناکارآمد و غیر هدفمند در بخش صادرات و واردات میوه داد همه کارکنان را بلند نموده است و از بی‌اثر بودن و سوءاستفاده عده‌ای از این موضوع گلایه دارند. اینجاست که باید مدیری خلاقیت خود را نشان بدهد و

ضمن تمکین به قانون به هدایت این بسته حمایتی به مبادی دیگر این سازمان اقدام نماید و به بهبود روند و جلوگیری از هدر رفتن بیت‌المال را بگیرد.»

جملات بالا نشان می‌دهند که مشارکت‌کننده مذکور با اتکا به خلاقیت خویش و به صورت روشن تر با استفاده از خصلت سیالی بودن خلاقیت ضمن برطرف نمودن چالش پیش آمده به بهبود روند کمک نموده است که این موضوع می‌توانست با مردد ماندن مدیر در تصمیم‌گیری و به تأخیر انداختن آن تبدیل به یک چالش و مانع بزرگ در رسیدن به اهداف سازمان مورد نظر گردد. در جدول شماره ۳ نمونه‌ای مفاهیم استخراج‌شده از نشانه‌های گفتاری مصاحبه‌شوندگان به همراه کد فایل مصاحبه آورده شده است.

جدول ۳. نمونه‌ای از مفاهیم استخراج‌شده در مرحله اول کدگذاری حاصل از شواهد گفتاری مصاحبه

کد فایل مصاحبه به همراه شماره صفحه	مفهوم استخراج‌شده از نشانه‌های گفتاری
۲/۱۷، ۱/۳	تمایل اندک برای سرمایه‌گذاری (داخلی و خارجی)
۱/۱۱، ۲/۵	پایین بودن سطح بهره‌وری نیروی انسانی و ضرورت تشکیل نیروی انسانی کارآمد پیش از گذشته
۳/۱۶، ۱/۱	افزایش نقدینگی و عدم تناسب آن با تولید
۱/۱۴، ۲/۹	وجود نقدینگی‌های سرگردان
۱/۱۵، ۱/۱	اختلالات متعدد در بازار ارزی کشور
۳/۷	ضعف‌های زیرساختی و گمرک
۱/۳ و ۲/۵، ۱/۱۲	بروکراسی اداری
۱/۱۴	عدم حمایت مؤثر از حقوق تضییع‌شده مصرف‌کنندگان
۲/۴	مشکلات تأمین کالاهای مورد نیاز بخش تولید

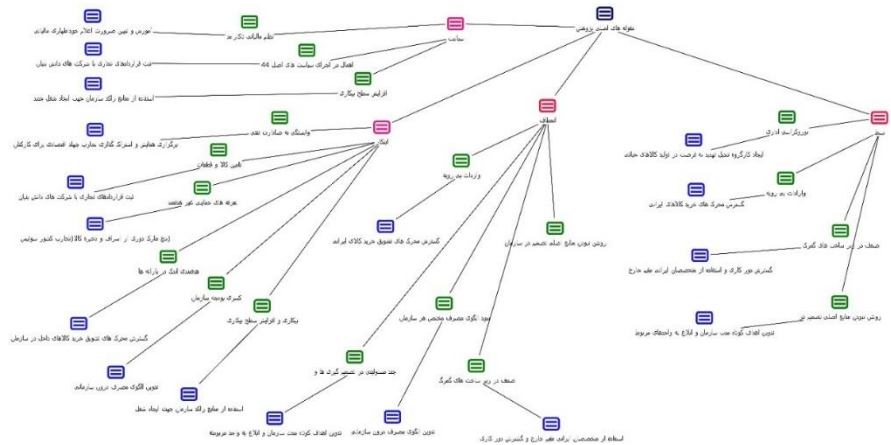
برای شکل‌گیری مفاهیم آورده شده در جدول ۳ پژوهش‌گر سعی نموده است که بر اساس بیانات مشارکت‌کنندگان در پژوهش هنگام بازگو نمودن روش برخورد با مسائل و چالش‌های حوزه کاری خویش هر کدام از آن‌ها را در یک مفهوم خلاصه و در جدول مذکور قرار دهد. در مرحله بعدی تحلیل داده‌گر تلاش شده است که مفاهیم استخراج‌شده

را در چهار مقوله اصلی مرتبط با ابعاد خلاقیت دسته‌بندی شوند. برای این کار ضمن رفت و برگشت‌های متوالی بین روش‌های برخورد مدیران با چالش‌های فرارو و مطالعه مجدد ابعاد خلاقیت هر کدام از مفاهیم را به یک یا چند بعد از ابعاد خلاقیت مرتبط شده است. نمونه‌ای از مقوله‌بندی مفاهیم ایجاد شده در جدول شماره ۴ آمده است.

جدول شماره ۴. نمونه‌ای مفاهیم و مقوله‌های استخراج شده از داده جمع‌آوری شده

مقوله اصلی	مفهوم استخراج شده از نشانه‌های گفتاری	کد مصاحبه و شماره صفحه
انعطاف	بوروکراسی اداری	۲/۱۷، ۱/۳
بسط،	عدم وضع مالیات بر فعالیت‌های غیر تولیدی	۱/۱۱، ۲/۵
انعطاف	واردات بی‌رویه	۳/۱۶، ۱/۱
ابتکار	فساد اقتصادی	۱/۱۴، ۲/۹
بسط	اندک بودن اقدامات پیشگیرانه فساد اقتصادی	۱/۱۵، ۱/۱
سیالیت، انعطاف	روشن نبودن منابع اصلی تصمیم در سازمان	۳/۷
ابتکار، انعطاف	نبود حمایت مؤثر از حقوق مصرف‌کننده	۱/۳ و ۲/۵، ۱/۱۲
انعطاف	وابستگی به صادرات نفتی	۱/۱۴
ابتکار، انعطاف	تأمین کالا و قطعات	۲/۴
سیالیت، ابتکار	نبود الگوی مصرف مختص هر سازمان	۲/۱۷، ۱/۹
ابتکار، انعطاف	ضعف در زیرساخت‌های گمرک	۱/۱۱، ۲/۵
سیالیت	تعرفه‌های حمایتی غیر هدفمند	۳/۱۶، ۱/۱
انعطاف	نوسانات غیرمتعارف بازار بورس	۱/۱۴، ۲/۳
بسط، ابتکار، انعطاف	نظام پولی ناکارآمد	۱/۱۵، ۱/۷
ابتکار	هدفمندی اندک در یارانه‌ها	۳/۹
سیالیت، بسط	نظام مالیاتی ناکارآمد	۲/۵، ۱/۱۲
سیالیت	اهمال در اجرای سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی	۱/۲
ابتکار	کسری بودجه سازمان	۲/۸
انعطاف	بیکاری و افزایش سطح بیکاری	۲/۱۷، ۱/۱۱
سیالیت، ابتکار	چند مسئولیتی در تصمیم‌گیری‌ها و نپذیرفتن تبعات تصمیمات سازمانی	۱/۳، ۲/۵

جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که نمونه پژوهش برای فائق آمدن بر چالش‌های مدیریتی در اجرای فرایندهای اقتصاد مقاومتی بر اساس میزان قوه خلاقیت خویش در هر بعد آن به ارائه راهکار پرداخته‌اند. هرچند که در حین مصاحبه‌ها چالش‌های بیشتری در این زمینه بیان گردید اما چون برای این چالش‌ها مدیران مورد پژوهش راه‌حل مبتکرانه‌ای را اشاره نکردند به‌ناچار در قسمت بیان و تحلیل نتایج از آن‌ها چشم‌پوشی گردید. در ادامه تحلیل داده راه‌حل‌های ارائه‌شده برای چالش‌های ذکرشده به همراه ارتباط آن‌ها با قوه خلاقیت مدیران به‌صورت مدل آورده شده است. شکل شماره ۲ ارتباط بین سه مفهوم خلاقیت مدیران، چالش‌های پیش روی آنان در اجرای فرایندهای اقتصاد مقاومتی و راه‌حل‌های خلاقانه آن‌ها آورده شده است.

شکل ۲. ارتباط بین سه مفهوم مورد توجه در پژوهش

شکل ۳ چالش‌های توسعه اقتصاد مقاومتی در سازمان‌هایی که مشارکت‌کنندگان در پژوهش در پیش رو داشتند را نشان می‌دهد، بر اساس هر کدام از ابعاد خلاقیت، مدیران سازمان‌های مذکور در پی ایجاد راه‌کارهایی برای غلبه بر این چالش‌ها بوده‌اند. در قسمت راست تصویر ابعاد خلاقیت آورده شده است که چالش‌های قابل‌حل با این بعد از خلاقیت به آن متصل شده‌اند. در قسمت چپ تصویر راه‌کارهای خلاقانه مدیران اجرایی در مواجهه با این چالش‌ها

نشان داده شده‌اند که بر اساس شواهد گفتاری موجود در فایل مصاحبه‌ها هر کدام از این راه کارها به یک بعد از خلاقیت منتهی می‌شوند.

بحث و نتیجه گیری

در شرایط جاری اقتصاد ایران، آسیب‌شناسی مواضع بر اساس موضوعات اولویت‌دار و مرتبط با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ضرورتی است که هدف آن شناخت کلی وضعیت موجود و چالش‌های پیش رو در حوزه‌های اقتصاد دانش‌بنیان، کارآفرینی، بهره‌وری، سرمایه انسانی، تولید داخلی، استاندارد محصولات، شفاف‌سازی نظام توزیع، الگوی مصرف، صرفه‌جویی در مخارج دولت، صادرات غیرنفتی، توسعه مناطق آزاد و ویژه، نظام مالی، منابع نفت، مالیات و سیاست خارجی است. در تبیین نتایج حاصل از این پژوهش می‌توان این‌طور بیان کرد که در همه سازمان‌ها برای رسیدن به اهداف عالیه سازمان و بالأخص در شرایط نامتعارف و مبتنی بر اقتصاد مقاومتی چالش‌هایی وجود دارند؛ اما از آنجا که یک مدیر خلاق در برخورد با بن‌بست‌ها به جای توقف سعی دارد راه جدیدی برای برون‌رفت از مانع پیدا کند و یا مانع را دور بزند، دیگر وقت آن رسیده است که تدابیر جدیدی برای رویارویی با تحریم‌های غربی اتخاذ کنیم و این روش، تدبیر اقتصاد مقاومتی است که مورد تأکید مستمر مقام معظم رهبری بوده و ایشان هر بار لزوم به‌کارگیری و چرایی آن را، تشریح و ارزیابی کرده‌اند.

انتخاب مدیران خلاق برای اجرای رویکرد اقتصاد مقاومتی موضوع مهمی است که با برنامه‌ریزی‌های دقیق و از پیش تعیین شده می‌توان نقش قابل توجهی در مدیریت ریسک‌های حاصل از تحریم اعمال نماید. به‌طور کلی، با اعمال تحریم و بروز مشکل در تأمین مواد موردنیاز از تأمین‌کنندگان خارجی، در صورتی که فرهنگ اقتصاد مقاومتی در سازمان حکم فرما باشد، در این صورت پیمانکار با اعتماد به سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان داخلی، اجازه نمی‌دهد وقت کارکنان به‌منظور رسیدن مصالح موردنیاز هدر رود و به‌طور کلی، خلل

به وجود آمده در زمان فرایند آماده‌سازی پروژه را رفع کرده و مدیریت سازمان را با کارایی بهتری اعمال می‌کند.

همچنین در صورت نهادینه شدن فرهنگ اقتصاد مقاومتی، سعی می‌شود که میزان مصرف در همه بخش‌ها کنترل شده و کارکنان موظف می‌شوند که هم در وقت و هم در هزینه‌ها از الگوی صحیح مصرف استفاده کنند. مصرف‌گرایی به‌طور اخص آن در بین کشورهای درحال توسعه عمدتاً بعد از جنگ جهانی دوم رواج پیدا کرد. دولت و صاحبان صنایع ابتدا در کشورهای صنعتی و بعد در کشورهای درحال توسعه، انسان را به‌عنوان یک ماشین مصرف‌کننده مدنظر قرار دارند تا از این رهگذر به اهداف اقتصادی خود که همانا افزایش مداوم سود است نائل شوند؛ بنابراین مصرف‌گرایی ضامن چیزی جز نیازهای کاذبی نیست که در خدمت صنایع و کشورهای صنعتی قرار گیرد لاجرم این موضوع باعث فشارهای متعددی بر جامعه خواهد شد. مصرف‌گرایی سدی در مقابل توسعه است؛ زیرا مانع از سرمایه‌گذاری جهت طرح و اجرای زیرساخت‌های توسعه می‌شود. هراندازه که در درون جامعه تبلیغات ناسالم در سطح بالا و سطح فرهنگ عمومی در حد پایین باشد به همان اندازه نیز امکان پذیرش روحیه راحت‌طلبی و تجمل‌پرستی بیشتر است.

بنابراین موفقیت هر سازمان تابعی از خلاقیت مدیران و کارکنانی است که در آن مشغول به کار هستند. اساس و عصاره خلاقیت، ترکیب و تلفیق دو یا چند فکر و ایده برای رسیدن به ایده‌های جدید و یا راه‌حل‌های نوین است. اصولاً یکی از شاخه‌های رشد و توسعه هر کشوری شکوفایی و تجلی خلاقیت و ابتکار عمل افراد و مدیران به‌عنوان رکن اصلی و زیرساختی در موقعیت‌های بحرانی است. جوامعی که بتوانند مدیران خلاق را پرورش و یا انتخاب نمایند از میزان قابل توجه رشد و شکوفایی برخوردار خواهند شد و بالعکس به هر میزان که خلاقیت و قدرت ابتکار عمل در مدیران شکوفا نگردد، رکود عملی، صنعتی و فرهنگی را برای آن کشور باید به‌نظاره نشست. بر این اساس است که سطوح مدیریتی کشورمان در شرایط اجرای اقتصاد مقاومتی بیش از پیش نیازمند مدیران خلاق و مبتکر است

که برای چالش‌های پیش روی سازمان خویش بتوانند بر مبنای تحلیل صحیح وضعیت بیرونی و درونی سازمان به اتخاذ بهترین و منطقی‌ترین تصمیمات مبادرت ورزند.

منابع و مأخذ

- Jalili, S. (2014). Hazrat Mohammad's foreign policy, Tehran: *Publications of Islamic Propaganda Organization*. [In Persian].
- Hosseinpour, D. Rezaei Menesh, b. Mohammadi Siahbumi, h. R. (2017). The relationship between Jihadi management and resistance economic strategies, *Economic Research and Policy Quarterly*, 2(79), 122-99. [In Persian].
- Hamidi Far, R. (2018). What is the purpose of resistance economy? *Islamic Economy Quarterly*, Winter 2019, No. 40. [In Persian].
- Kharkan, M. Bahrul Uloom, H; Zareian, H (1400). Identifying the effective factors on the implementation of resistance economy in the sports of Iran's state universities, *Quarterly Journal of Research in Educational Sports*, Summer 3(23), and 207-86. [In Persian].
- Birki, A. (1381). Foreign policy and international relations from the perspective of Imam Khomeini, Tehran: *Imam Khomeini Publications*. [In Persian].
- Tahmasabi, F. (2015). Resistance economy or economic resistance, *Islamic Economy Quarterly*, No. 40. [In Persian].
- Frederick, L. (2007). National economy and global economy: congruences and conflicts, translation, Motamidi, N, (2013). Tehran: *Sharehami Publishing Company* (2013). [In Persian].
- Moalemi, M. (2019). The concept of resistance economy in the teachings of Islamic economics, Tehran: *University of Science and Technology, National Conference on Resistance Economy 2019*. [In Persian].
- Minoui, M. Fadavi, A. Fathi, Z (2019). Evaluating the role of managers' resistance economy attitude on project risk management, *Human Capital Empowerment Quarterly*, 3(7), 343-367. [In Persian].
- Narimani, M. Askari, H. (2014). The conceptual framework of resistance economy, Tehran: *University of Science and Technology*,

- the first national conference of resistance economy*, May 2014. [In Persian].
- Youneszadeh, R. (2018). Innovation and creativity of principals of secondary schools of Khorramshahr city, *Quarterly Journal of Psychology and Educational Sciences*, 5(3), 76-84. [In Persian].
- Desseler G. The Principal of Human Resources Management, in: Parsaeian A. and Arabi S.M. (Eds.), Published by *Cultural Research Department, Tehran, 2nd Edition*, 2020, p.7.
- Purnomo, Mangku, et al. "Resistance to mining and adaptation of Indonesia farmer's household to economic vulnerability of small scale sand mining activities. *Local Environment* 26.12 (2021): 1498-1511.
- Rahe, M (2019). "Income inequality and county economic resistance to job loss during the great recession. *Review of Regional Studies* 49.1, 129-147.
- Vaezi, A; and Hossein, A (2018). "The Role of Health Tourism Policy in Economic and Social Development Based on Resistance Economic Strategies", 641-664.